

PROGRAM HODOWLI ZACHOWAWCZEJ KONIKÓW POLSKICH

Opracował zespół w składzie:

Prof. dr hab. Tadeusz Jezierski – Przewodniczący

Dr hab. Zbigniew Jaworski

Prof. dr hab. Marian Kaproń

mgr Stanisław Łukomski

mgr Jan Słomiany

Warszawa 2007

1. CHARAKTERYSTYKA KONI RASY KONIK POLSKI

Koniki polskie są jedyną rodzimą, prymitywną rasą koni wywodzącą się bezpośrednio od dzikich tarpanów, które do końca XVIII wieku można było spotkać na lesistych obszarach dawnej Polski, Litwy i Prus. Po swoich dzikich przodkach odziedziczyły charakterystyczne myszate umaszczenie, z ciemną pręgą biegnącą przez grzbiet. Charakteryzują się dużą wytrzymałością, odpornością na choroby i łatwością w przystosowaniu się do ciężkich warunków bytowania.

Księgi stadne dla tej rasy są wydawane od 1962 roku. Krajowa populacja koników polskich liczy obecnie około 130 klaczy i 30 ogierów w państwowych ośrodkach hodowli zachowawczej oraz około 440 klaczy i 100 ogierów w hodowli terenowej. Pomimo tendencji wzrostowej, liczebność koników polskich zgodnie z założeniami przyjętymi w Programie FAO dla Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich w oparciu o Konwencję o Różnorodności Biologicznej, klasyfikuje tę rasę jako zagrożoną wyginięciem (liczącą poniżej 1000 samic).

2. CEL HODOWLANY

Główne cele hodowli koni rasy konik polski:

- 2.1. Zachowanie i w miarę możliwości powiększenie liczebności rasy koników polskich jako rezerwy genetycznej, zwiększającej różnorodność genetyczną ras i typów koni, a także jako reliktu rodzimej hodowli, zgodnie z ogólnymi wytycznymi Światowej i Krajowej Strategii Ochrony Różnorodności Biologicznej.
- 2.2. Utrzymanie na odpowiednim poziomie wewnątrzrasowej zmienności genetycznej dla zagwarantowania możliwości dalszej pracy hodowlanej w rasie koników polskich.
- 2.3. Utrzymanie i utwalenie cech genotypowych i fenotypowych koników polskich takich jak:
 - charakterystyczny typ i pokrój
 - przystosowanie dla miejscowego środowiska, w tym do chowu bezstajennego
 - niewielkie wymagania odnośnie żywienia i pielęgnacji
 - zdrowotność
 - dobra płodność
 - przydatność do użytkowania zaprzęgowego
 - przydatność do użytkowania wierzchowego (jeździectwo rekreacyjne, rajdy konne, hipoterapia)
 - żywy lecz zrównoważony temperament
 - łagodny charakter

Ze względu na specyfikę hodowli zachowawczej, poszczególne cechy będą zachowane (utrwalone) na obecnym poziomie lub doskonalone (ruch i cechy związane z użytkowaniem rekreacyjnym), jednakże bez zasadniczej zmiany typu konika w związku z aktualnie preferowanymi rodzajami użytkowania.

W hodowli zachowawczej koników polskich utrzymane zostaną trzy odrębne sposoby (systemy) hodowli tzn.:

- hodowla rezerwatowa systemem półnaturalnym, bezstajennym (w naturalnym środowisku leśnym lub łąkowo-leśnym, w otoczeniu innych dziko żyjących zwierząt, w grupach haremowych - tabunach). Uznanie hodowli za rezerwatową, potwierdza Komisja Księgi Stadnej rasy Konik Polski.
- hodowla bezstajenna (chów bezstajenny na dużych pastwiskach z ewentualnym wykorzystaniem wiat w których konie mogą znaleźć schronienie podczas niekorzystnych warunków pogodowych)
- hodowla stajenna, w której zaleca się ograniczenie chowu alkierzowego i stosowanie chowu wolnowybiegowego.

W hodowli stajennej możliwe jest używanie materiału hodowlanego, pochodzącego zarówno z hodowli stajennej, jak i pozostałych systemów hodowli.

W hodowli rezerwatowej zaleca się używanie tylko materiału hodowlanego, pochodzącego z hodowli rezerwatowej.

Elementy programu hodowlanego mogą być wspólne dla hodowli rezerwatowej, bezstajennej i stajennej. W przypadku różnic w elementach programu hodowlanego dla trzech typów hodowli, zostaną one podane oddzielnie dla każdego typu hodowli.

3. WZORZEC RASY

Do hodowli czystorasowej koników polskich będą dopuszczane wyłącznie osobniki maści myszatej z pręgą, bez odmian, z tym że czasowo do roku 2017u klaczy dopuszcza się drobne odmiany na głowie (siwizna, kwiatek). Maść myszata może być o odcieniu jasno do ciemnomyszatego lub odcieniu bułanomyszatego.

W grzywie i ogonie dopuszczalne są jasne włosy.

Pożądany jest typ pokrojowy konia prymitywnego z obfitym uwłosieniem grzywy i ogona. Dopuszczalne są mniej szlachetne głowy oraz niewielka rozbieżność przednich kończyn i szablatość tylnych kończyn.

Standard wzrostu w kłębie koni dorosłych 130-140 cm

4. POGŁOWIE KONI RASY KONIK POLSKI

Jako wielkość populacji niezbędną dla prowadzenia pracy hodowlanej w ośrodkach zachowawczych, przyjmuje się około 130 klaczy - matek plus młode konie do wieku 3 lat oraz około 30-35 ogierów. Oprócz tego zakłada się utrzymywanie około 20 – 30 ogierów rezerwowych w stadach ogierów.

Wymieniona populacja w ośrodkach hodowli zachowawczej uczestniczyć będzie w programie ochrony zasobów genetycznych (objęta będzie dotacją z tytułu płatności rolno-środowiskowych) i poddawana obligatoryjnie wszystkim elementom programu hodowlanego.

Zakładana wielkość populacji w hodowli terenowej wynosi około 500 - 800 klaczy i 100 – 150 ogierów, przy tendencji wzrostowej. Spośród tej populacji, konie spełniające wymogi związane

z realizacją programu ochrony zasobów genetycznych (określone przez instytucję nadzorującą program), będą mogły w nim uczestniczyć (objęte będą dotacją z tytułu płatności rolno-środowiskowych). Ta część populacji będzie obligatoryjnie poddawana wszystkim elementom programu hodowlanego.

5. METODY OSIĄGNIĘCIA CELU HODOWLANEGO I ZAKRES OCENIANIA WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

Dla osiągnięcia celu hodowlanego realizowane będą następujące elementy pracy hodowlanej:

5.1. System identyfikacji koników, ewidencja i dokumentacja hodowlana.

Podstawą identyfikacji koni jest opis umaszczenia oraz znaków szczególnych (np. wicherki na sierści). Ze względu na rasowo specyficzne myszate umaszczenie koników, o stosunkowo małym zróżnicowaniu, w hodowli tej rasy duże znaczenie mają wszystkie dopuszczalne sposoby znakowania i identyfikacji osobników.

Podstawowa identyfikacja koników polskich polega na opisie słownym i graficznym, jaki wymagany jest przy wystawieniu „Paszportu konia”.

Dodatkowym sposobem znakowania i identyfikacji koników może być wszczepianie mikrotransponderów w mięśnie szyi, z lewej strony około 15 cm od grzywy, w połowie długości szyi.

Podstawowa ewidencja i dokumentacja hodowlana będzie prowadzona przez instytucję prowadzącą Księgę Stadną Koników Polskich w postaci indywidualnych kartotek koni oraz zbiorów komputerowych, zgodnie z punktem 7-9 „Programu Hodowli Zachowawczej Koników Polskich”. Uzupełnienie danych z hodowli terenowej będzie dokonywane przez uprawnione osoby wyznaczone przez prowadzącego Księgę.

5.2. Ocena wartości użytkowej

Wartość użytkowa koników będzie oceniana na podstawie prób użytkowości przeprowadzanych w ośrodkach hodowli zachowawczej koników lub w wyznaczonych jednostkach hodowlanych (nie dotyczy koników utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej).

Próbowi użytkowości będą poddawane wszystkie ogiery i klacze 3 lub 4-letnie, które przeszły etap selekcji eksterierowej i są przeznaczone na reproductory lub klacze stadne.

Ogiery, przed wpisaniem do księgi, muszą obligatoryjnie zaliczyć wstępną próbę użytkowości, a następne w wieku 3 lub 4 lat próbę użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej z wynikiem pozytywnym.

Warunkiem wpisania klaczy do księgi jest zaliczenie co najmniej wstępnej próby użytkowości z wynikiem pozytywnym.

Próba użytkowości powinna być poprzedzona odpowiednim przygotowaniem konia do poszczególnych elementów prób.

Próby użytkowości przeprowadza na zlecenie instytucji prowadzącej Księgę Stadną uprawniony specjalista lub powołany zespół.

Za przygotowanie konia do prób użytkowości odpowiada właściciel konia. Za

przeprowadzenie prób użytkowości odpowiada jednostka wyznaczona przez instytucję prowadzącą księgę stadną.

Przeprowadzane będą 3 rodzaje prób użytkowości:

- próba polowa – wstępna
- polowa próba zaprzęgowa
- polowa próba wierzchowa

1. Próba polowa – wstępna (przeprowadzana podczas wpisu koni do księgi)

Ogiery przechodzą próbę po ukończeniu 30 mies.

Polega ona na ocenie zachowania się konia podczas zakładania ogłowia, trzymania do oceny i prowadzenia w ręku na odcinku około 80 m w stępie i kłusie. Zachowanie się konia oceniane jest, w zależności od wykonania czynności, w skali 5-punktowej:

- 5 pkt. - z łatwością, bezbłędnie, w sposób płynny
- 4 pkt. - z drobnymi zahamowaniami, w sposób mało płynny
- 3 pkt. - z trudnościami, po 1 - 3 nieudanych próbach
- 2 pkt. - z dużymi oporami, po więcej niż 3 nieudanych próbach, konieczna pomoc drugiej osoby
- 1 pkt. - niemożliwa do wykonania wskutek oporu lub niebezpiecznych reakcji konia.

Otrzymaenie 1 pkt. w próbie wstępnej wyklucza konia z udziału w dalszych próbach.

Podczas próby wstępnej ocenionej na 4 lub 5 pkt. może być dokonywany pomiar długości kroku w stępie i kłusie.

Próbie wstępnej można powtórzyć jednokrotnie po co najmniej jednomiesięcznym ponownym przygotowaniu konia.

2. Polowa próba zaprzęgowa

1) Ocena zachowania się konia podczas zaprzęgania w pojedynkę, stania w miejscu i 3-krotnego ruszania z miejsca wozu o masie około 100% masy ciała konia i ruchu na drodze utwardzonej, na dystansie około 80 m w stępie i kłusie. Dla oceny zachowania się konia będzie stosowana skala punktowa jak w próbie wstępnej. Podczas próby ocenionej na 4 lub na 5 pkt. może być dokonywany pomiar długości kroku w stępie i kłusie.

2) Pomiar czasu (szybkości) przebycia odcinka 500 m w stępie i w kłusie, przy czym liczona będzie liczba kroków przy pomocy licznika, dla oceny średniej długości kroku.

Punktacja za stęp	Punktacja za kłus
<u>norma czasupkt.</u>	<u>norma czasupkt.</u>
do 5 min5	do 2 min5
do 5 min 15 sek.....4	do 2 min 10 sek.....4
do 5 min 30 sek.....3	do 2 min 20 sek.....3
do 5 min 45 sek.....2	do 2 min 30 sek.....2
do 6 min1	do 2 min 40 sek.....1

3) Pomiar długości kroku w stępie i kłusie:

<u>norma długości kroku w stępiepkt.</u>	<u>norma długości kroku w kłusie.... pkt.</u>
min 150 cm	5 min 250 cm
min 140 cm	4 min 235 cm
min 130	3 min 220 cm
min 120 cm	2 min 205 cm
min 110 cm	1 min 190 cm

- 4) Jazda godzinowa (5 odcinków: 9 min. stęp + 3 min. kłus) na drodze utwardzonej, przy czym mierzony będzie przebyty dystans przy pomocy elektronicznego licznika rowerowego oraz tętno systemem ciągłym przy użyciu urządzenia elektronicznego w trakcie i przez 30 min. po jeździe (powrót tętna do normy). Ponadto bezpośrednio po jeździe godzinowej i po 30 min. określana będzie częstotliwość oddechów.

Punktacja za jazdę godzinową:

<u>minimalny przebyty dystans..... pkt.</u>	
8000 m	5
7500 m	4
7000 m	3
6500 m	2
6000 m	1

W zależności od warunków lokalnych dopuszcza się przeprowadzanie zamiast jazdy godzinowej z mierzaniem dystansu, jazdy na stałym dystansie 8000 m (5 odcinków po 800 m stępem i 800 m kłusem, z pomiarem czasu). Dla otrzymania porównywalnych wyników zostanie wyliczona średnia szybkość.

Punktacja za jazdę dystansową:

<u>maksymalny czas.....pkt.</u>	
60 min	5
65 min	4
70 min	3
75 min	2
80 min	1

3. Polowa próba wierzchowa:

- 1) Ocena zachowania się konia podczas siodłania, wsiadania jeźdźca i ruchu w stępie i kłusie na dystansie około 80 m na drodze nieutwardzonej. Dla oceny zachowania się konia będzie stosowana skala punktowa jak w próbie wstępnej. Podczas próby wierzchowej ocenionej na 4 lub 5 pkt. może być dokonywany pomiar długości kroku w stępie i kłusie.
- 2) Pomiar czasu przebycia odcinka 500 m w stępie i w kłusie, przy czym liczona będzie liczba kroków licznikiem dla oceny średniej długości kroku. Zastosowane zostaną normy czasu i skala punktowa jak w próbie zaprzęgowej.
- 3) Pomiar długości kroku w stępie i kłusie (zastosowane normy długości i skala ocen jak

podczas próby zaprzęgowej).

- 4) Jazda godzinowa (5 odcinków: 8 min stęp + 3 min. kłus + 1 min. galop) na drodze nieutwardzonej, przy czym mierzony będzie przebyty dystans oraz tętno systemem ciągłym i do 30 min. po jeździe (powrót tętna do normy). Ponadto bezpośrednio po jeździe godzinowej i po 30 min. określana będzie częstotliwość oddechów.

Punktacja za jazdę godzinową:

Minimalny przebyty dystans....pkt.

9000 m5

8500 m4

8000 m3

7500 m2

7000 m1

W zależności od warunków lokalnych dopuszcza się przeprowadzanie zamiast jazdy godzinowej z mierzaniem dystansu, jazdy na stałym dystansie 9000 m (5 odcinków po 600 m stęp, 600 m kłus, 600 m galop). Dla otrzymania porównywalnych wyników obliczana będzie średnia szybkość.

Punktacja za jazdę dystansową:

Maksymalny czas.... pkt.

60 min 5

65 min 4

70 min 3

75 min 2

80 min 1

Próbę zaprzęgową lub wierzchową można powtórzyć jednokrotnie w następnym roku.

- 5) Badanie tętna i oddechu w 30 min po zakończeniu próby zaprzęgowej lub wierzchowej i porównaniu ich częstotliwości ze stanem spoczynkowym:

różnica do 5 oddechów i uderzeń serca = 5 + 5 pkt.

różnica do 10 oddechów i uderzeń serca = 4 + 4 pkt.

różnica do 15 oddechów i uderzeń serca = 3 + 3 pkt.

różnica do 20 oddechów i uderzeń serca = 2 + 2 pkt.

różnica do 25 oddechów i uderzeń serca = 1 + 1 pkt.

Wyniki prób użytkowości będą podawane w wartościach bezwzględnych oraz w wartościach odchylenia standardowego od średniej danego rocznika koni oraz od średniej potomstwa poszczególnych ogierów.

Maksymalna ocena w punktach za próbę zaprzęgową lub wierzchową:

1. ocena zachowania się5 pkt.

2. szybkość w stępie5 pkt.

3. szybkość w kłusie.....5 pkt.

4. długość kroku w stępie.....5 pkt.

- 5. długość kroku w klusie5 pkt.
- 6. jazda godzinowa lub dystansowa5 pkt.
- 7. powrót tętna do normy5 pkt.
- 8. powrót oddechów do normy5 pkt.

ogółem40 pkt.

ocena wybitna 36 – 40 pkt.

ocena bardzo dobra 31 – 35 pkt.

ocena dobra 26 – 30 pkt.

ocena dostateczna 21 – 25 pkt.

Minimalne wymagania co do wartości użytkowej:

- wstępna próba użytkowości zaliczana na co najmniej 2 punkty
- próba użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej zaliczona na co najmniej 21 pkt. (w tym co najmniej 2 pkt. w ocenie zachowania).

5.3. System selekcji

Wprowadzane będą dwa odrębne systemy selekcji koników tzn. dla hodowli rezerwatowej oraz stajennej i bezstajennej.

5.3.1. Hodowla rezerwatowa

Ze względu na specyfikę hodowli rezerwatowej system selekcji w tej hodowli będzie ukierunkowany wyłącznie na utrzymanie i utrwalenie istniejących cech. System selekcji w hodowli rezerwatowej składa się z 2 elementów

1) Selekcji naturalnej, mającej decydujące znaczenie, zachodzącej samorzutnie w warunkach rezerwatowych, zmierzającej do utrzymania:

- odporności na warunki atmosferyczne związane z chowem bezstajennym,
- zaradność w wyszukiwaniu i dobrego wykorzystania paszy dostępnej w warunkach naturalnych,
- płodności i zdolności do odchowywania potomstwa bez ingerencji człowieka,
- odporności na schorzenia i pasożyty,
- braku szczególnych wymagań co do pielęgnacji (zwłaszcza kopyt),
- odpowiedniego zachowania się socjalnego, umożliwiającego tabunowy tryb życia (tworzenie stabilnych tabunów przez dominujące ogiery, braku dzieciobójstwa przez ogiery stadne).

2) Umiarkowanej selekcji zootechnicznej zmierzającej do zachowania typu rasowego (maść myszata bez odmian brak rażących wad pokroju)

5.3.2. Hodowla stajenna i bezstajenna

W hodowli stajennej i bezstajennej stosowana będzie selekcja zootechniczna, indywidualna, dwuetapowa, metodą niezależnych poziomów brakowania:

I etap selekcji - na podstawie eksterieru i rozwoju fizycznego

II etap selekcji - na podstawie wyników prób użytkowości.

Teoretyczna intensywność selekcji (dla obu etapów łącznie):

Dane wyjściowe o rozrodzie koników dla obliczenia teoretycznej intensywności selekcji:

Średni ogólny wskaźnik użytkowości rozplodowej klaczy (% stosunek liczby źrebiąt odsadzonych do liczby klaczy pokrytych):

Hodowla stajenna i bezstajenna - 72%, Hodowla rezerwatowa - 75%

Średnia długość użytkowania rozplodowego klaczy:

Hodowla stajenna i bezstajenna - 10 lat, Hodowla rezerwatowa - 13 lat

Średnia długość użytkowania rozplodowego ogierów:

Hodowla stajenna i bezstajenna - 15 lat, Hodowla rezerwatowa - 15 lat

Obliczenia:

- od 130 klaczy w państwowych ośrodkach hodowli zachowawczej otrzymuje się rocznie około 92 źrebiąt (72%) tj. około 46 klaczek i 46 ogierków
- średni remont roczny klaczy = $100/10 \text{ lat} = 10 \%$ tzn. około 13 szt.
- intensywność selekcji klaczy = 13 klaczy z 46 wyhodowanych czyli około 28% (faktycznie przyjmuje się zakres 25 - 35%)
- średni remont ogierów w ośrodkach hodowli zachowawczej = $100/15 \text{ lat} = 7\%$ tzn. około 2 - 3 szt.
- intensywność selekcji ogierów = 3 ogiery z 46 wyhodowanych, czyli około 6,5% (faktycznie przyjmuje się zakres 5 - 10%)

5.4. System kojarzeń uwzględniający zachowanie zmienności genetycznej, zapobieganie nadmiernemu wzrostowi inbrodu oraz kompensacje cech.

Dla zachowania zmienności genetycznej dążyć się będzie do zrównoważonego kontynuowania i rozwoju istniejących 6 linii męskich i 16 linii żeńskich.

Okresowo tzn. co kilka lat prowadzone będą analizy mające na celu śledzenie rozwoju poszczególnych linii i niedopuszczenie do ich wygaśnięcia.

Oprócz kontynuowania linii męskich i żeńskich prowadzone będą komputerowe obliczenia potencjalnego inbrodu dla różnych kombinacji kojarzeń, które będą uwzględniane w planach kojarzeń w poszczególnych ośrodkach hodowli zachowawczej. Ponadto, na podstawie komputerowej analizy rodowodów typowane będą osobniki szczególnie cenne dla utrzymania zmienności genetycznej tzn. posiadające w genomie udział genów pochodzących od możliwie jak największej liczby przodków.

Dla ograniczenia szybkiego narastania inbrodu w poszczególnych ośrodkach hodowli zachowawczej klacze mogą zostać podzielone na 4 - 5 grup genetycznych oznaczonych kolejnymi numerami, do których włączone zostaną klacze bardziej spokrewnione ze sobą i do których będą dobrane mniej spokrewnione ogiery, pochodzące z różnych linii. Ograniczona zostanie przez kilkanaście lat wymiana ogierów stadnych między ośrodkami, zaś dążyć się będzie do wyhodowania w każdej grupie genetycznej w obrębie ośrodka, ogierów kontynuatorów linii, które zastąpią ojca. Młode klacze wyhodowane w danej grupie będą przechodziły do następnej. Ogiery używane w poszczególnych grupach genetycznych, po zastąpieniu ich przez synów, mogą być skierowane do hodowli terenowej. Tym samym

zostanie zwiększona liczba ogierów używanych do kojarzeń w ośrodkach zachowawczych, co jest warunkiem ograniczenia zbyt szybkiego narastania inbrodu i utrzymania zmienności genetycznej. W hodowli stajennej i bezstajennej nie dopuszcza się kojarzeń kaziurodczych typu ojciec X córka, syn X matka, pełne rodzeństwo i półrodzeństwo.

W hodowli rezerwatowej dopuszcza się spontaniczne kojarzenia i tworzenie haremów.

6. METODY SZACOWANIA WARTOŚCI HODOWLANEJ

Na podstawie wyników prób użytkowości dla poszczególnych koni mogą być sporządzane diagramy przedstawiające wartości bezwzględne i odchylenia wartości uzyskiwanych przez danego osobnika od wartości średnich, podane w jednostkach odchylenia standardowego.

Diagramy będą opracowywane w 2 układach:

- 1) na podstawie użytkowości własnej
- 2) na podstawie użytkowości potomstwa.

Szczegółowe szacowanie wartości hodowlanej będzie prowadzone w oparciu o model osobniczy wielocechowy.

W modelu uwzględniane będą następujące czynniki środowiskowe: ośrodek hodowlany lub hodowca, rok urodzenia konia, rok przeprowadzania oceny wartości użytkowej, wiek konia przy ocenie wartości użytkowej, długość okresu treningu konia przed próbą wartości użytkowej.

Cechami ocenianymi w modelu osobniczym będą: długość kroku w stępie i kłusie, dystans przebyty w jeździe godzinowej, powrót tętna i oddechów do normy po jeździe godzinowej.

7. ZASADY WPISU DO KSIĄG KONI RASY KONIK POLSKI

- 7.1. Dla koni rasy konik polski prowadzi się wyłącznie część główną księgi (G), która jest księgą zamkniętą.
- 7.2. Do księgi tej wpisuje się ogiery i klacze, pochodzące od przodków wpisanych do polskiej Księgi Stadnej koni rasy konik polski lub odpowiedniej księgi zagranicznej.
- 7.3. Numeracja koni w księdze jest odrębna dla ogierów i klaczy.
- 7.4. Księga jest wydawana drukiem (K_{kn})
- 7.5. Do Księgi Stadnej mogą być wpisane ogiery i klacze, które powinny:
 - posiadać rodowód odpowiadający warunkom określonym w programie hodowlanym,
 - zostać zidentyfikowane po urodzeniu według warunków określonych w programie hodowlanym,
 - być poddawane ocenie wartości użytkowej

8. DOKUMENTACJA HODOWLANA

- 8.1. Dokumentację hodowlaną stanowią:
 - a. Dokumenty związane z prowadzeniem ksiąg:
 - karta klaczy wpisanej do księgi stadnej,

- karta ogiera wpisanego do księgi stadnej,
- świadectwo wpisania klaczy do księgi stadnej,
- świadectwo wpisania ogiera do księgi stadnej,
- paszport konia

b. Dokumenty związane z rozrodem koni:

- świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy,
- protokół z przeglądu ogierów dopuszczonych do rozrodu na terenie województwa.

- 8.2. Księga jest prowadzona systemem kartotekowym i zawiera: numer wpisu i symbol księgi rasowej, płeć, nazwę, datę urodzenia, maść i odmiany oraz inne znaki identyfikacyjne, wymiary, rodowód (minimum trzy pokolenia), numer badania na potwierdzenie pochodzenia, dane dotyczące hodowcy i właściciela, wyniki oceny wartości użytkowej i hodowlanej.
- 8.3. Kartoteki muszą być przechowywane w archiwum przez 25 lat.
- 8.4. Prowadzący księgę wydaje drukiem księgę stadną.
- 8.5. Od dnia 1 stycznia 2007 r źrebięta urodzone w IV kwartale będą zaliczane do rocznika roku urodzenia.
- 8.6. Prowadzący księgę powołuje 5-cio osobową Komisję Księgi Stadnej koni rasy konik polski. Komisja reprezentuje hodowców koni tej rasy. W jej skład powołuje się uznane autorytety z dziedziny hodowli i użytkowania koników polskich. Do ważności podejmowanych przez Komisję decyzji wymagana jest obecność przynajmniej trzech jej członków.

Zadaniem Komisji jest:

- 1) kontrolowanie prawidłowości wpisu koni do ksiąg i rozstrzyganie spornych kwestii,
 - 2) wydawanie decyzji o wpisaniu ogiera do księgi,
 - 3) wydawanie zgody na zastosowanie sztucznego unasienniania lub embriotransferu,
 - 4) kontrolowanie i ocena efektywności działania programu hodowlanego,
 - 5) w miarę potrzeb wnioskowanie do Ministra Rolnictwa o wprowadzanie zmian w programie hodowlanym.
- 8.7. "Paszport konia" jest podstawowym dokumentem stwierdzającym pochodzenie konia wydawanym przez prowadzącego księgę na podstawie "Zgłoszenie konia do rejestru" z załączonym "Świadectwem pokrycia/unasienniania klaczy".
- 8.8. "Świadectwo pokrycia klaczy" - źródłowy dokument hodowlany-na pierwszej stronie wypełniane jest przez posiadacza ogiera dopuszczonego do rozrodu. Na odwrocie zamieszcza się opis źrebięcia dokonany przez upoważnioną osobę.
- 8.9. Przy stanowieniu klaczy poza granicami kraju należy przy opisie źrebięcia urodzonego w Polsce przedstawić "Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy", rodowód wraz z symbolem księgi rasowej oraz dokument stwierdzający dopuszczenie ogiera do rozrodu w kraju, w którym klacz została pokryta.
- 8.10. Znajdujące się na odwrocie "Świadectwa pokrycia/unasienniania klaczy" "poświadczenie urodzenia źrebięcia" wypełnia upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista. W/w poświadczenie nie zastępuje "paszportu konia" i nie jest dokumentem uwzględnianym przy wpisie koni do księgi.

- 8.11. Obowiązkowe jest potwierdzenie pochodzenia badaniem markerów genetycznych (DNA) wykonanym na koszt hodowcy w upoważnionym laboratorium już u źrebiąt przy matkach przed wydaniem dokumentu identyfikacyjnego.
- 8.12. Prowadzący księgę wydaje hodowcy "Paszport konia", a po wpisaniu konia do księgi – "Świadectwo wpisania klaczy do księgi" lub "Świadectwo wpisania ogiera do księgi". Do wymienionych świadectw należy wpisać numer identyfikacyjny konia.
- 8.13. W nadawaniu nazw konikom przyjmuje się zasadę, że nadaje się źrebięciu nazwę zaczynającą się na tę samą literę (w miarę możliwości na tę samą sylabę) co nazwa matki. Unikane będzie nadawanie koniom nazw już istniejących. Weryfikacja nazw będzie dokonywana przez Redakcję Ksiąg Stadnych.
- 8.14. W przypadku zniszczenia lub zgubienia wydanych właścicielom dokumentów hodowlanych prowadzący księgę może na pisemny wniosek właściciela wydać duplikat. Można wydać tylko jeden duplikat każdego ze świadectw. Wydanie duplikatu musi być odnotowane w karcie klaczy lub ogiera.

9. TRYB WPISYWANIA DO KSIĄG KONI RASY KONIK POLSKI

- 9.1. Wpisu do ksiąg dokonuje upoważniony specjalista posiadający co najmniej dwuletni staż pracy w hodowli koni i upoważnienie wydane przez prowadzącego księgę.
- 9.2. Wpisu ogierów i klaczy do ksiąg dokonuje się na pisemny wniosek właściciela.
- 9.3. Ogiery i klacze wpisywane do ksiąg powinny:
- posiadać typ i inne charakterystyczne dla danej rasy cechy określone w programie hodowlanym
 - wykazywać się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,
 - ogierzy ukończyć 30 miesięcy, uzyskać w ocenie pokroju co najmniej 78 pkt. bonitacyjnych, być poddawane ocenie wartości użytkowej (ogierzy, przed wpisaniem do księgi, muszą obowiązkowo zaliczyć wstępną próbę użytkowości, a następnie w wieku 3 lub 4 lat próbę użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej z wynikiem pozytywnym), mieć wykonane badanie markerów genetycznych (DNA) niewykluczające pochodzenia ogiera po wskazanych w rodowodzie rodzicach,
 - klacze muszą być zażrebione lub urodzić jedno zarejestrowane źrebię i uzyskać w ocenie pokroju co najmniej 74 pkt. bonitacyjne w tym za typ co najmniej 13 pkt., a w przypadku linii zagrożonych wyginięciem, które określa Komisja Księgi Stadnej, co najmniej 12 pkt. oraz mieć wykonane badania markerów genetycznych (DNA) niewykluczające pochodzenie klaczy po wskazanych w rodowodzie rodzicach, pierwsze pokrycie klaczy nie może mieć miejsca przed ukończeniem przez nią 24 miesiąca życia (za wyjątkiem hodowli rezerwatowej), potomstwo klaczy krytych przed ukończeniem 24 miesięcy nie będzie miało prawa wpisu do ksiąg.
- 9.4. Zdrowie ocenia się na podstawie oględzin konia. W przypadku podejrzenia o schorzenie, dokonujący oceny konia powinien zażądać przedstawienia świadectwa zdrowia konia wystawionego przez lekarza weterynarii.

Na ocenę budowy i rozwoju konia składa się wynik 3 pomiarów (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej, obwód nadpęcia przedniego), ich wzajemny stosunek oraz ocena pokroju wyrażona w punktach bonitacyjnych.

Budowę, rozwój i ruch konia ocenia się według 100-punktowej skali przyznając za:

typ	- do 15 pkt.
głowę i szyję	- do 5 pkt.
kłodę	- do 15 pkt.
kończyny przednie	- do 10 pkt.
kończyny tylne	- do 10 pkt.
kopyta	- do 10 pkt.
ruch (stęp i kłus)	- do 20 pkt. (10+10)
wygląd ogólny	- do 15 pkt.

Po ukończeniu 5. roku życia konie wpisane do ksiąg powinny być poddane weryfikacji wymiarów i oceny pokroju.

9.5. Do księgi nie mogą być wpisane konie, u których stwierdzono:

- obustronną ślepotę,
- nieprawidłową budowę szczęki (tzw. karpowaty lub szczupaczy zgryz),
- jedno lub obustronne wnętrostwo,
- szpat kostny

oraz konie, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie kłody, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu. O dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowy punktów nawet za jeden z w/w elementów oceny.

9.6. Przed wpisaniem konia do ksiąg należy:

a) sprawdzić tożsamość konia (identyfikacja) poprzez porównanie zgodności danych zawartych w "Paszporcie konia", szczególnie porównanie jego maści, odmian, i znaków szczególnych oraz wieku określanego na podstawie wyglądu zębów wynikającym z tego dokumentu ze stanem faktycznym.

Opis maści i odmian powinien być przeprowadzony przed odsadzeniem źrebęcia od matki tj. w wieku około 6 miesięcy. Dla celów identyfikacyjnych konie mogą być znakowane za pomocą elektronicznych nośników informacji (chipów).

- b) sprawdzić prawidłowość rozwoju konia i stwierdzić brak objawów chorobowych,
- c) wykonać podstawowe pomiary konia,
- d) przeprowadzić ocenę budowy,
- e) poddać konia próbie polowej – wstępnej,
- f) przy wpisie pokrytych klaczy sprawdzić "Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy",
- g) przy wpisie ogierów 3 – letnich i starszych sprawdzić wynik polowej próby dzielności (wierzchowej lub zaprzęgowej),
- h) nadać numer właściwej księgi.

9.7. Ogiery wpisane do księgi i działające w rozrodzie muszą być poddawane corocznej ocenie na przeglądach hodowlanych w okresie od 15 sierpnia do 15 listopada. Terminarze przeglądów

prowadzący księgę podaje do publicznej wiadomości w sposób tradycyjnie przyjęty w danym regionie kraju. Z przeglądów sporządza się protokoły, a na dokumencie wpisania ogiera do księgi wpisuje się adnotację o dopuszczeniu ogiera do rozrodu w sezonie kopulacyjnym roku następnego. Obowiązek ten nie dotyczy ogierów z kategoria I lub A.

- 9.8. Dopuszcza się możliwość wpisu do księgi koników polskich urodzonych za granicą (o polskich rodowodach) na następujących zasadach:
- koniki polskie urodzone za granicą będą mogły być oceniane w Polsce lub ocena ta będzie mogła być przeprowadzona za granicą u hodowcy, ale przez specjalistę uprawnionego przez prowadzącego księgę.
 - przy wpisie do księgi koniki zagraniczne będą musiały posiadać potwierdzone pochodzenie na podstawie badań markerów genetycznych (swoich i rodziców) z kraju pochodzenia (z atestowanego laboratorium) lub laboratorium polskiego, kopie świadectwa pokrycia matki, kopie ze stron paszportu: z datą urodzenia i nazwą, rodowodem i opisem graficznym, ewentualne dokumenty o zdanych próbach dzielności.
- 9.9. Ogierzy i klacze sprowadzone z zagranicy winny:
- być przydatne dla osiągnięcia celu hodowlanego określonego w programie hodowlanym,
 - być poddane ocenie wartości użytkowej. Jeśli ocena nie została przeprowadzona w kraju pochodzenia, musi być ona dokonana w Polsce,
 - ogierzy być dopuszczone do rozrodu przez prowadzącego księgę w kraju pochodzenia. W przypadku importu osobników przed uzyskaniem wpisu do ksiąg, muszą one posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzą od rodziców wpisanych do ksiąg, a w Polsce uzyskać wpis do księgi na ogólnych zasadach za zgodą Komisji Księgi Stadnej,
 - klacze być wpisane do księgi w kraju pochodzenia. W przypadku importu klaczy nie wpisanej do księgi, posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzi ona po rodzicach wpisanych do ksiąg i uzyskać w Polsce wpis do księgi na ogólnych zasadach.
- 9.10. Sztuczne unasiennianie i embriotransfer zarodków są dopuszczane tylko w szczególnych sytuacjach, po każdorazowym uzyskaniu zgody Komisji Księgi Stadnej.
- 9.11. W przypadku wydania zgody na zastosowanie sztucznego unasienniania przez Komisję Księgi Stadnej, właściciel nasienia ogiera, po dokonaniu zabiegu sztucznego unasienniania wystawia "Świadectwo unasienniania klaczy". Jeżeli właściciel nasienia nie jest właścicielem ogiera dawcy, dokonujący zabiegu sztucznego unasienniania przesyła fotokopię "Świadectwa unasienniania klaczy" właścicielowi ogiera.

10. ZASADY OCENY EFEKTYWNOŚCI DZIAŁANIA PROGRAMU

1. Efektywność realizacji programu ocenia Komisja Księgi Stadnej, do której powołuje się uznane autorytety hodowlane z dziedziny hodowli i użytkowania rasy.
2. Efektywność realizacji programu sprawdzana jest m.in. poprzez:
 - 1) badanie wysokości i trybu przyznawania dotacji (dopłat z tytułu płatności rolno-środowiskowych) na działalność hodowlaną (w cyklu rocznym),
 - 2) sprawdzanie prawidłowości:

- prowadzenia dokumentacji hodowlanej,
 - oceny wartości użytkowej (w cyklu rocznym),
- 3) badanie skuteczności i zasięgu akcji promocyjnej dla koni tej rasy,
- 4) po 5 latach od wejścia w życie programu, na podstawie prowadzonej oceny wartości użytkowej, zbadanie stabilizacji pożądanych cech w tej rasie.

ZAŁĄCZNIK 1. KATEGORYZACJA OGIERÓW RASY KONIK POLSKI

ogierzy mogą uzyskać kategorię C, B, A po spełnieniu następujących warunków:

Kategoria C

Kategorię C uzyskują młode 2,5-letnie ogierzy wpisywane do ksiąg po zdaniu wstępnej próby dzielności.

Kategoria B

Kategorię B uzyskuje ogier w wieku 5 lat lub starszym, który od momentu wpisania do księgi uzyskał co najmniej 20 punktów hodowlanych oraz zdał połowę próbę użytkowości (wierzchową lub zaprzęgową).

Kategoria A

Kategorię A może uzyskać ogier, który miał kategorię B, a w wieku 7 lat lub starszym uzyskał co najmniej 100 punktów hodowlanych oraz zdał połowę próbę użytkowości na ocenę co najmniej dobrą (wierzchową lub zaprzęgową).

Tabela punktów hodowlanych za ocenę potomstwa:

za opisane źrebię (sysaka) ocenionego na:

- 11 pkt. 1 pkt.
- 12 pkt. 2 pkt.
- 13 pkt. 3 pkt.
- 14 pkt. 4 pkt.
- 15 pkt. 5 pkt.
- 16 pkt. 6 pkt.
- 17 pkt. 7 pkt.
- 18-20 pkt. 8 pkt.

Za klacz wpisaną do księgi stadnej 20 pkt.

Za ogiera wpisanego do księgi stadnej 50 pkt.